

Lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle hallituksen esityksestä alkoholilain muuttamisesta (HE 44/2026 vp)

Palvelualojen ammattiliitto PAM kiittää valiokuntaa mahdollisuudesta lausua alkoholilain muutoksista, jotka koskevat pientuottajien ulosmyyntioikeuksia.

Lyhyesti

Esityksessä alkoholin pientuottajien ulosmyyntioikeuksia laajennettaisiin, jolloin esimerkiksi pientislaamot saisivat mahdollisuuden myydä niiden valmistamia tuotteita valmistuspaikoilta suoraan kuluttajille vähittäismyyntiluvalla.

Laajennetun ulosmyyntioikeuden piiriin kuuluisivat enintään 100 000 litraa alkoholijuomia puhtaaksi alkoholiksi muutettuna kalenterivuoden aikana tuottavat valmistajat. Valmistuspaikalta saisi myydä kalenterivuoden aikana käymisteitse valmistettuja yli kahdeksan prosenttisia ja muulla tavoin valmistettuja yli 5,5 prosenttisia alkoholijuomia enintään 25 000 litraa puhtaaksi alkoholiksi muutettuna.

Esityksellä on PAMin edustamien alojen kannalta erisuuntaisia vaikutuksia. Uudistus voi parantaa pientuottajien toimintaedellytyksiä sekä tukea matkailu- ja ravintolapalvelujen kehittämistä valmistuspaikkojen yhteydessä. Samalla esitys voi siirtää alkoholijuomien myyntiä Alkosta uusiin myyntikanaviin ja vaikuttaa siten Alkon myyntiin, henkilöstöön ja pitkällä aikavälillä myymäläverkostoon.

PAM pitää ongelmallisena, että näitä vaikutuksia arvioidaan jälleen yksittäisen lakimuutoksen yhteydessä ilman riittävää kokonaisnäkemystä alkoholipolitiikan ja alkoholijuomien vähittäismyyntijärjestelmän kehityksestä. Kun alkoholilainsäädäntöä muutetaan useilla peräkkäisillä uudistuksilla, yksittäisen muutoksen vaikutusten vähäisyys ei vielä kerro muutosten yhteisvaikutuksesta alkoholijuomien saatavuuteen, Alkon asemaan tai PAMin edustamien alojen työllisyyteen.

Vaikutukset matkailu- ja ravintola-alaan

PAM tunnistaa, että mahdollisuus myydä alkoholijuomia suoraan valmistuspaikalta voi parantaa yksittäisten pientuottajien mahdollisuuksia kehittää vierailu- ja matkailupalveluja.

Ulosmyyntimahdollisuus voi tehdä valmistuspaikkavierailusta houkuttelevamman ja kasvattaa vierailijan paikallisesti käyttämää rahamäärää. Pientislaamojen ulosmyyntioikeus voisi tukea myös niiden yhteydessä harjoitettavaa ravintolatoimintaa, mikäli laki kannustaa perustamaan uusia anniskelupaikkoja valmistuspaikkojen yhteyteen sekä kehittämään jo olemassa olevaa ravitsemisliiketoimintaa.

Esityksen perusteella ei kuitenkaan ole mahdollista arvioida, kuinka suuriksi nämä vaikutukset muodostuisivat tai missä määrin valmistuspaikkamyyntin lisääntyminen synnyttäisi kokonaan uutta matkailu- ja ravintolapalvelujen kysyntää. Vaikutusten suuruus riippuu muun muassa siitä, missä määrin valmistuspaikkamyynti johtaa uusiin vierailuihin ja palvelujen käyttöön eikä ainoastaan alkoholijuomien ostopaikan muuttumiseen. Yksittäisten yritysten kannalta muutokset voivat olla merkittäviäkin.

Alkon asema sekä tuotanto- ja myyntirajat

Hallituksen esityksessä tunnistetaan, että valmistuspaikoilta tehtävät ostokset voivat korvata Alkosta tehtäviä ostoksia ja että alkoholilainsäädännön muutoksilla on kokonaisuutena kielteisiä vaikutuksia Alkon myyntiin ja yksinoikeuden alaan.

Vaikutukset voivat myös olla alueellisesti erilaisia ja ne voisivat kohdistua erityisesti valmistuspaikkojen läheisyydessä sijaitseviin Alkon myymälöihin. Etenkin kaupunkikeskustoissa sijaitsevat valmistuspaikat voivat houkutella muitakin asiakkaita kuin matkailijoita ja uuden kysynnän sijaan vain siirtää jo olemassa olevaa kysyntää myyntikanavasta toiseen.

100 000 litran puhtaan alkoholin vuotuista tuotantorajaa voidaan pitää melko korkeana suhteessa siihen, että valmistuspaikkamyyntiä perustellaan erityisesti pientuottajien toimintaedellytysten parantamisella. Esityksen tietojen perusteella yli 90 prosenttia alkoholijuomien valmistajista tuottaa alle 100 000 litraa puhdasta alkoholia vuodessa. Tämä on jossain määrin ristiriidassa esityksen perusteluihin hyvin rajatusta, ensisijaisesti pientuotantoa ja valmistuspaikkamatkailua palvelevasta poikkeuksesta.

Samaa voi sanoa 25 000 litran enimmäismyyntirajasta. Vaikka useimpien valmistajien tosiasiallinen ulosmyynti jäisi todennäköisesti huomattavasti 25 000 litran enimmäismäärää pienemmäksi, sääntelyn arvioinnissa on olennaista tarkastella myös sitä, minkä laajuisen toiminnan laki mahdollistaa. Yksittäisen valmistuspaikan sallittu enimmäismyynti voisi olla samaa suuruusluokkaa tai jopa suurempi kuin joidenkin Alkon myymälöiden koko monopolin alaisten tuotteiden vuosimyynti.

Toisaalta tämä uusi myyntikanava on pieni verrattuna esimerkiksi vähittäiskauppaan ja esityksen vaikutukset yksittäisille yrityksille sekä alueelliselle matkailuelinkeinolle voivat olla hyvinkin positiivisia – etenkin jos esitys kannustaa uusien anniskelupaikkojen avaamiseen tai kehittämään jo olemassa olevaa toimintaa laajemmaksi.



Lopuksi

Lakiesityksen vaikutukset lienevät valtakunnallisesti pieniä tai hyvin maltillisia. Paikallisesti ne voivat kuitenkin parhaimmillaan olla oiva piristysruiske matkailuelinkeinolle ja alueen ravintolatoiminnalle. Todennäköisesti sen työllisyysvaikutukset jäävät pieniksi eikä sen vaikutus Alkon asemaan ole suuri.

Silti toimintamalli, jossa alkoholilakia uudistetaan pieninä palasina, on vaikutusten arvioinnin ja hyvän lainsäädäntövalmistelun kannalta huolestuttava. Vaikka yksittäinen uudistus olisi pieni, se on osa laajempaa linjavallintaa, jossa Alkon monopolia ja Alkon asemaa heikennetään. Siksi yksittäisen lakiesityksen arviointi on jossain määrin teoreettinen harjoitus suhteessa alkoholipolitiikan laajempaan kuvaan.

Helsingissä, 18. syyskuuta 2026

Palvelualojen ammattiliitto PAM ry

Annika Rönni-Sällinen
puheenjohtaja

Lisätietoja:

Eero Löytömäki
elinkeinopoliittinen asiantuntija
p. 050 462 4697
eero.loytomaki@pam.fi